

Una revisió a l'AGRICULTURA NATURAL per la REVEGETACIÓ.
Una experiència a Mallorca

Masanobu Kukuoka va ser l'iniciador de l'Agricultura natural al Japó. Va visitar Mallorca l'any 1999 amb Panos Manikis, deixeble seu de Grècia, per explicar el seu mètode de revegetació a través de tallers pràctics, xerrades i moments de convivència.

La visió de Masanobu Fukuoka és tan filosòfica com tècnica, i consisteix en actuar amb la Natura, com a principal protagonista, deixant treballar els seus mecanismes als seus ritmes. L'ésser humà s'ha d'integrar al medi, observant i respectant la natura, i deixant-la actuar.

"La modernització de l'agricultura ha fet augmentar el nombre de fertilitzants, de químics i d'ús d'energies... Mentre això va augmentant any rera any, la força de la natura va disminuint".

L'Agricultura Natural de Masanobu Fukuoka va més enllà de qualsevol mètode agrícola, transmetent una visió holística del món.

Trobem diferents tècniques en les quals s'aplica l'AN:

Pel què fa a l'agronomia, en MF ens ensenya com canviar la visió d'una explotació agrícola cap a una finca natural. Moltes de les feines que s'acostumen a fer passen a ser innecessàries, amb el seu "no fer", o consciència del "MU". Un exemple el trobem en els seus camps d'arròs, on la sembra directa de les llavors d'arròs pildoritzades amb argila ens sorprèn i ens ensenya que la feina de la plantació pot ser prescindible.

"Sóc el pagès més gandul del món. La natura sap com fer les coses per si sola"...

Cal fer l'aclariment que el "no fer" no vol dir estrictament no fer res i abandonar. Vol dir tenir en compte moltes coses, observar, deixar actuar... i en concert, saber gestionar.

En MF ens explicava que a una finca de l'Índia, després de la seva visita i d'un temps d'experimentació amb l'AN, semblava una jungla... En F, quan els va tornar a visitar reia, dient-los: *podem tallar i podar algunes branques...!!*

Una altra tècnica que aplica la filosofia de l'AN, és el verger, el concepte de "bosc comestible". On conviuen arbres fruiters, hortalisses i altres vegetals en una mateixa finca, seguint l'ordre de la natura, actuant amb ella, interferint-hi el mínim. En aquest cas hi tenim l'exemple de la seva finca a l'illa de Shikoku, on passejant-hi hi anem trobant tot tipus de vegetals comestibles, envoltats de fruiters i on sembla que tots els estrats hi viuen amb una simbiosi que retorna un espai manipulat per l'home, en un lloc natural, semblant al què la natura ens podria proporcionar.

En darrer lloc hi tenim el mètode de l'AN utilitzat com a revegetació d'espais desèrtics. És a través de la pildorització de les llavors amb argila, i la posterior sembra directa (utilitzat ja en els camps d'arròs), com Masanobu va arribar a aquesta tècnica, veient la possibilitat de revegetar espais nus, fins i tot desèrtics.

L'experiència a Mallorca es va sociabilitzar a través de conferències i tallers, consistint bàsicament en el mètode de revegetació. Es va actuar a dues finques agrícoles, una situada a la serra de Tramuntana, i l'altra al Pla de Mallorca.

"Miro per la finestra i veig les muntanyes amb pedres i quatre arbres, i em pregunto: què vénen a fer els turistes a Mallorca...?"

Es va triar una barreja de més de 100 varietats entre hortícoles, cereals, fructícoles, forestals, aromàtiques i lleguminoses. La selecció va ser triar espècies que no fossin invasores per l'ecosistema, tot i que això era un criteri que Masanobu Fukuoka no tenia molt

en compte, degut a la seva filosofia del "sembrar amb la ment buida" i deixar que la natura faci les coses per si sola.

La metodologia consistia en la pildorització de les llavors amb argila, amb la funció bàsica de protecció vers els depredadors (insectes, rosegadors...). Aquesta feina es va fer tan manual com amb formigonera.

La climatologia dels 3 anys de l'experiència va ser negativa per aquesta tècnica, degut a la sequera consecutiva d'aquells anys. En aquest temps vam anar millorant la tècnica de la pildorització i la selecció de llavors.

La pildorització va tenir un component important en el procés: La protecció vers els depredadors va ser efectiva, però negativa amb la baixa pluviometria i amb la irregular humitat ambiental, que feia que un cop la llavor havia germinat, les plàntules entressin en un estrès de fixació al terreny.

Una altra dificultat és la diferent viabilitat de la diversitat de llavors triades, ja que cada una té unes peculiaritats i necessitats de germinació, cosa que fa impossible un encert total de la tria de les espècies i de les tècniques (pregerminacions, cicles de germinació, resistències a malures...). Per això l'àmplia selecció (en quantitat) de llavors.

Les NENDODANGO. Un símbol de la revegetació.

La funció principal de les boles d'argila, o nendodango (en japonès), és la de protegir les llavors dels depredadors.

El mètode de revegetació de Masanobu Fukuoka no només ens ha aportat la part pràctica de com fer aquestes boles d'argila, sinó que amarats de la seva filosofia hem arribat a entendre la bola d'argila com a símbol de la revegetació.

Reflexen el què realment és important: recol·lectar llavors, sembrar-les, imitant i tornant a la natura.

En la nostra pràctica de fer boles, vam anar veient coses que no acabaven de tenir els resultat que esperàvem, i per això vam anar perfeccionant aquestes boles, i fins i tot vam anar provant altres tipus de formes per tal de que les llavors un cop germinades, poguessin fixar-se bé al terreny, ja que aquest era un dels punts febles en el moment en què ens trobàvem.

La conclusió és que no creiem que el més important sigui millorar i perfeccionar les boles d'argila, sinó engrescar-se a sembrar llavors, i ser part gestora de la natura. Quantes més en sembrem, i de més espècies diferents, més possibilitats estarem donant a que la natura les esculli, i que algunes d'elles s'instal·lin i es vagin ressement.

Les NENDODANGO han estat una manera d'obrir-nos els ulls cap a la pagesia, reconnectant-nos a nosaltres mateixos amb la natura, aprenent moltes coses d'ella, i donant-nos una lliçó que no hauríem pogut aprendre de cap altra millor manera.

Hi ha dues èpoques adients pel creixement de les plantes, una a partir del febrer (a la primavera), i l'altra al període setembre-octubre, a la tardor. Tot i que a Mallorca s'acostuma a dir que hi ha dues primaveres: una d'estiu i una d'hivern (que correspondria a la tardor, pròpiament dita). A la d'estiu ens trobem amb altes temperatures i poca aigua, i a la d'hivern, més aigua però menys temperatura. A part, la irregularitat climàtica al mediterrani és un punt important per tot tipus de sembra, sobretot la sembra directa, on

els reges de manteniment són inviablés durant el llarg i tòrrid estiu. Per això vam decidir fer les sèbres a la tardor.

Vam trobar que tot i les dificultats comentades es van implantar una sèrie d'espècies amb un valor significatiu: per un costat les hortalisses d'hivern (daikon, bledes, espinacs, cols, roqueta, julivert...), i algunes lleguminoses, que van completar el seu cicle però no es van instal·lar als anys següents. En canvi hi va haver espècies silvestres que es van semblar adaptant-se a les condicions climatològiques del moment, com la *Coronilla sp* el *Medicago arborea*, o algunes aromàtiques. Convindria seguir investigant amb aquelles espècies que poden ser pioneres en terrenys molt degradats.

Els resultats finals han estat molt diversos segons les parcel·les. En algunes zones l'èxit ha estat molt alt, on a part de la vegetació espontània podem trobar unes 5-6 plantes sembrades amb boles per cada 100m². Es pot dir que això és l'inici d'una revegetació natural d'una finca.

Cal puntualitzar que el sol fet de tancar les finques a l'accés de cabres i altres animals herbívors ha permès que la vegetació local sorgís gràcies a l'enorme banc de llavors que hi ha als sòls. Això per altra banda ha fet que les llavors sembrades amb boles d'argila hagin tingut una certa competència amb aquesta vegetació espontània.

Les conclusions són difícils d'avaluar per les problemàtiques esmentades, però creiem que aquest sistema té bones perspectives ja que algunes espècies en determinades condicions han donat un resultat molt bo, i comparat amb d'altres programes de reforestació amb plantació, els resultats són prou efectius i més econòmics.

La conclusió final és que convé seguir repetint experiències d'aquest tipus. És un camí llarg, però interessant i recompensa tot l'esforç fet des de que es decideix anar a recol·lectar llavors fins que se sembren i es poden veure els resultats al cap dels anys.

"Només tinc un missatge pels joves del s.XXI: torneu a la natura..."

Trobada anual d'estiu

Com a homenatge a Masanobu Fukuoka pensem que seria interessant fer una trobada anual per continuar l'experiència, animant a tota aquella gent interessada i amb ganes de conèixer més aquest sistema, a fer programes de revegetació als seus indrets.

Aquest estiu 2009 tenim previst fer un petit taller pràctic a Mallorca. Encara està per concretar el lloc i l'hora, i ja serà anunciat amb prou temps.

Masanobu Fukuoka

Tranquil·litat, pau, serenor, saviesa... alguna de les coses que ens transmetia la presència d'en Fukuoka mentre compartíem aquells X dies a Mallorca, ara ja fa 10 anys. Una trobada plena de moments especials, de mirades comprensives i de frases rellevants. En Fukuoka, als seus 86 anys, apareixia i desapareixia sense presses, amb el seu caminar lent, senzilla vestimenta, i amb l'atenció d'un mestre que observa als seus deixebles.

El seu to de veu pausat ens arribava plàcid, mentre esperàvem pacientment i en silenci la traducció de les seves paraules. Una filosofia que ens anava quedant al nostre interior, i que no ens deixava indiferents amb la consciència del *mu...*, del "no fer".

Un dels moments més profunds va ser la detallada explicació del naixement de la intel·ligència, que per en Fukuoka és la causa de la situació actual, on l'home es troba separat de la natura. Moltes hores concentrats en la seva filosofia, i algunes més per aprofundir en el seu mètode i el treball pràctic, van fer sorgir més d'un somriure a Fukuoka San, alegre de veure com molta gent compartia el desig d'un retorn cap a la natura, posant la teoria a la pràctica i obtenint més experiències aplicant el seu mètode.